

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת ערבית ואסלאם

ט"ו שבט תשע"ח
31 ינואר 2018

לציבור המורים לעולם הערבים והאסלאם שלום,

שאלות עומ"ר (ערכים, מעורבות ורלוונטיות) משמעותיות לעולמם של התלמידים ולעולמה של החברה, ואמורות להעסיק את כל מי שלוקח חלק בחיי החברה. לצד יכולותיו האינטלקטואליות של התלמיד, שאלות מסוג זה מביאות לידי ביטוי גם את עולמו הפנימי, השיפוטי והערכי וכוללות גם היבטים "משמעותיים" של רגש, מעורבות אישית ועמדה ערכית (1).

בשאלות אלו התלמידים נדרשים לזהות את הערך המצוי בקטע או בשאלה שלפניהם ולנמק את תשובתם בהסתמך על החומר הנלמד.

מקצוע עולם הערבים והאסלאם בחטיבה העליונה כולל מגוון רחב של טקסטים. השאיפה היא כי בעת הלימוד בכיתה ישלב המורה את נושא הערכים הבאים לידי ביטוי בכל טקסט/ קטע שההוראה מזמנת.

במסמך זה רוכזו עבורכם הערכים החשובים והרלוונטיים בתחום הדעת. תוכלו להיעזר בהם בהכנה לקראת בחינת הבגרות. אנא קשרו כל ערך לחומר התלמד בתוכנית הלימודים.

המסמך שלפניכם הוא בבחינת המלצה למורה ומטרתו לסייע למורה לשלב את נושא הערכים בהוראה בכיתה.

בברכה.

ד"ר חן נפתלי

סיגלית שושן

מדריכה ארצית עולם הערבים והאסלאם

מפמ"ר ערבית ועולם הערבים והאסלאם

1. ראה: וינשטוק, משה. 2016. אגרת המזכירות הפדגוגית / 1 שאלות לבגרות המשקפות את מטרות תכניות הלימודים

המושגים הבאים יכולים להופיע בשאלות העמ"ר כמבטאים של ערכים הקשורים לאסלאם ולתולדותיו. בטור הימני מופיע הערך והגדרה קצרה שלו, ובטור השמאלי המושגים הקשורים לערך זה ומבטאים אותו בתולדות האסלאם. רשימה זו יכולה להשתנות מעת לעת.

מושגים המבטאים ערך זה	הערך
עֲצִיבָּה – נאמנות לשבט כערך עליון של חברי השבט.	מעלות השבטיות הבדווית – אמונה במעלות של הערכים השבטיים שנוצרו עוד לפני האסלאם.
מִרְוָה – ערך הגבריות הבדווית המבטאת את המידות הטובות של הגבר.	
חניף / חנפייה – אמונה באל אחד שקדמה לאסלאם.	מונותאיזם – האמונה באל אחד שהיא האמונה הנכונה היחידה והיא המפתח לגאולה.
אסלאם – כניעה / הכנעה מושלמת לאל האחד, כפי שהטיף לה מחמד, כדי לזכות בגאולה.	
ד'מה / חסות / אהל אל-ד'מה / בני החסות – האמונה שיהודים ונוצרים זכאים למעמד משפטי מיוחד בעולם האסלאמי מכיוון שהם מונותאיסטים וזכו בעבר להתגלות אמתית.	
בִּיעָה – שבועת אמונים לשליט והכרה בשלטונו.	נאמנות לשליט או לחליפה המבטאים את רצון האל
וילאיה – נאמנות מוחלטת לנביא וח'ליפים יורשיו; בשיעה – נאמנות לעלי ולצאצאיו	
שריעה – ההלכה המחייבת המתבססת על הקוראן ועל המסורות אודת הנביא.	קדושת ההלכה והבשורה האסלאמית – ערכים ומושגים המבוססים על האמונה בקדושתה ונכונותה של הבשורה של הנביא מחמד וההלכה האסלאמית.
סונה / סונת אל-נבי – האמונה שהנביא מחמד פעל בהשראה אלוהית ולכן אפשר ללמוד הלכות גם מדברים שאמר, עשה או נמנע מלעשות, ולא רק מן ההתגלויות המפורשות בקוראן.	
אג'מאע – הסכמה כללית כמקור לפסיקה הלכתית. משמעות האג'מאע היא שהסכמה של כל האומה המוסלמית / כל העולמאא בנושא הלכתי לא ברור היא מחייבת. מתבסס על חדית' שעל פיו הנביא אמר שאומתו לא תוכל להסכים על דבר מה שהוא טעות.	
אֶעְיָאז אל-קוראן / ניסיות הקוראן – האמונה שהקוראן הוא טקסט אלוהי שלא ניתן לחקות את תוכנו או את סגנונו.	
מצוות היסוד / עמודי האסאלם / ארכאן אל-אסלאם – האמונה שמילוי מצוות היסוד על ידי כל מאמין	

ומאמינה הם המפתח לגאולה.	
וילאיה – הנאמנות הבלעדית לעלי ולצאצאיו כיורשי הנביא הלגיטימיים היחידים.	ערכים שיעיים – ערכים המיוחדים לשיעה ולחלק מן הכיתות שצמחו מתוכה
בראאה – ההתנערות משליטים שאינם מצאי עלי / ההתכחשות לשליטים אלה.	
תקייה – הזכות (לעתים, החובה) להסתיר את הזהות השיעית בתקופת רדיפות על ידי השלטון.	